

UČILNE ZIDANE NEKOČ IN DANES NA VRANSKEM

TEMELJI »UČILN« ZIDANIH

Ime trga Vranksko je prvič zapisano leta 1286 na neki listini gornjegrajskega samostana, na kateri je podpisan kot priča »**Konrad, vikaer von Vrensk**«, (t. j. **Konrad, vikar z Vranskega**). Pred tem pa je v listini naveden samo zavetnik (patron) **cerkev Sv. Mihaela**, ki je danes prepoznavna po marmornem oltarju sv. Antona (iz leta 1730) **kiparja Francesca Robbe**.

V zapisih je navedeno, da je v župniji Vranksko že okoli leta 1600 poučeval luteranstvo predikant Ivan Dobransky¹, ki ga je sicer »uradna« cerkev preganjala. Domneva se tudi, da se je na Vranskem pričelo poučevati že **leta 1770**, kar se je prenašalo večinoma po ustnih izročilih. Vsekakor pa lahko štejemo **leto 1806** za začetek organizirane oblike neobveznega, predvsem cerkvenega šolanja učencev na Vranskem. V začetku je bila občasna **nedeljska šola**, pozneje pa je postala **vsakodnevna šola**. Nad šolo je imel patronat vsakokratni ljubljanski škof. V neobvezni zasebni šoli pod cerkveno upravo je poučeval nameščeni učitelj, ki ja bil cerkovnik ali mežnar.

Do sprejetja zakona o osemletnem obveznem šolanju je bila šola **pod nadzorstvom lavantinske škofije**. Okrajni nadzor je izvajal braslovški dekanat do leta 1869. Do tega leta je bil pouk **poldneven** za otroke **od 6. do 12. leta** starosti; prostovoljno pa so lahko hodili ob nedeljah v **nedeljsko šolo**.

V **enorazredni** trivijalki je pouk potekal od leta **1806** v **učni sobi**²:

- v hiši posestnika **Svetla** (pozneje Šentaka (v 19. stoletju prenovljena v Hotel Slovan) in pozneje
- v hiši posestnika **Urlaub** (pozneje Kolar, danes številka 65).

Prvi učitelj Janez Hirschberggerm je poučeval **30** otrok čitanja, pisanja in računanja. V tistem času je sestavil tudi zapis odlokov in naredb z naslovom »Zbirka od časa so časa izdanih normalij trivijalne šole od leta 1806 do 1829«, kar potrjuje domnevni začetek organiziranega šolstva na Vranskem.

Ker se je število otrok povečalo, so župljani za **PRVO ŠOLO** na Vranskem **leta 1818** kupili nadstropno stavbo št. 55 (danes številka 142) in jo preuredili v šolo. Preurejena šolska stavba je imela v pritličju poleg **učne sobe** še stanovanje z dvema sobama, kuhinjo, kletjo in shrambo za vodjo šole, v nadstropju pa poleg **učne sobe** tudi stanovanje za podučitelja.

Zaradi povečanega števila šoloobveznih otrok so za začasno učilno leta **1970** najeli prostor v hiši Verdovcu (poznejša občina). Leta **1872** je bil položen **temeljni kamen** za prizidek h kupljeni šoli v spodnjem koncu Vranskega. Leta 1873 je bila otvoritev prizidka (danes številka 143) pri bivši šoli. V prizidku šole je bila v pritličju učna soba za 3. razred, v nadstropju pa učna soba za 2. razred.

Prva učilna (danes hotel Slovan)

Učilna (danes hiša številka 55)

Prva šola (danes v hiši št. 142 in 143)

Začasna učilna (danes hiša št. 36)

Hiša št. 55 in 142 imata ohranjena izvorna portala.

AVSTRO-OGRSKA MONARHIJA (1869–1918)

Po sprejetju zakona o **osemletni** šolski obveznosti z dne 8. februarja **leta 1869** je bila **ustanovljena ljudska šola**. Pouk v šoli je bil večinoma dvojezičen, v nemščini in slovenščini. Tudi šolske tiskovine so bile natisnjene dvojezično, v slovenščini in nemščini.

Kot mnogokje je tudi na Vranskem skušal Schulverein za časa Avstro-Ogrske ustanoviti svojo šolo – **ponemčevalnico**, kar pa se jim zaradi zavednih tržanov in okoličanov ni posrečilo.

Zaradi porasta števila otrok je šola »rastla« in pridobivala učne prostore z dograditvijo in novogradnjo. Bistveno se je število otrok povečalo med leti **1882–1989**, ko je v Čepljah pričela obratovati tovarna keramike.

OD ENORAZREDNE TRIVIALKE DO ŠEŠTRAZREDNE LJUDSKE ŠOLE³

Enorazredna	1806	Trivialka – pouk je obiskovalo 30 – 50 otrok;
	1818	nakup nadstropne stavbe in preureditev v šolo;
	od 8. 2. 1869	ustanovljena ljudska šola s poldnevnikom poukom za 130 otrok.
Dvorazredna	od leta 1870	Zaradi povečanega števila šoloobveznih otrok na 140 je bila najeta učna soba v hiši Verdovca (od leta 1868 sedež občine). Za učence od 6. do 12. leta je bil pouk celodnevnik.
Trirazredna	šol. l. 1873/4	Ob tedanji šoli so dogradili dodatno stavbo z dvema učnima sobama. V obeh stavbah so bile 4 učne sobe. Šola je postala trirazrednica z 205 šoloobveznimi otroki.
	šol. l. 1893/94	V 1. razredu so uvedli dopoldanski in popoldanski pouk.
Štirirazredna	šol. l. 1894/95	Začasno najeli 4 učno sobo v občinskem poslopiju za 300 otrok.
Petrazredna	šol. l. 1899/00	Za peti oddelek so najeli začasno učno sobo v občinskem poslopiju za 325 otrok.
	šol. l. 1903/04	Za 100 otrok 1. razreda so odprli še eno vzporednico (b oddelek). Število otrok je narastlo na 380.
Šestrazredna	šol. l. 1906/07	Začasna vzporednica je postala redni oddelek (sedaj že 424 otrok).
	šol. l. 1909/10	Takrat je šola je obiskovalo že 471 otrok, zato so konferenčno sobo preuredili v vzporednico .

NOVE UČILNE

Zaradi hitrega prirasta šoloobveznih otrok je bila potreba po gradnji nove šolske stavbe vse večja. **Leta 1901** so se prebivalci spodnjega in zgornjega trga »udarili« med seboj zaradi nameravane gradnje novega šolskega poslopija v zgornjem trgu. Zmagali so slednji. Že 10. septembra so zakoličili prostor za novo šolo in 12. aprila 1902 že drugič položili **temeljni kamen**, tokrat za novo šolo. Slovesna otvoritev je bila **1. decembra 1902**, po opravljeni kolavdaciji (14. novembra).

V novozgrajeni podkleteni šoli je bilo 6 učnih sob, pisarna, konferenčna soba in v pritličju s posebnim vhodom stanovanje za šolskega slugo.

Šoli, ki je bila ograjena, sta pripadala tudi dvorišče in šolski vrt. Če držijo podatki iz kronike, je bila šola **zgrajena v osmih mesecih**, »kapo dol« takratnim gradbenikom.

V obdobju 70 let, od 1869 do 1939, je ljudska šola na Vranskem prerastla iz prvotne **enorazrednice** v **šestrazrednico** s petimi **vzporednimi** oddelki in enim **pomožnim** oddelkom za manj sposobne učence.

DRUGE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA⁴

Poleg osnovnošolskega izobraževanja je smiselno omeniti tudi druga dogajanja in vplive na šolstvo na Vranskem.

Tako so leta **1880/81** že pričeli s kmetijsko-nadaljevalnimi tečaji o sadjarstvu, v katere se je predvsem vključevala mladina, a tudi starejši, ko je bila tema o hmeljarstvu.

Leta 1914 je prišlo iz Galicije 400 beguncev, leta 1826 pa še 250. Bili so nameščeni v prostorih bivše tovarne keramike v Čepljah. Za njihove otroke je bila organizirana šola, ki bi jo danes imenovali **»begunska šola«**.

V medvojnem času je delovala tudi **»Obča obrtno nadaljevalna šola na Vranskem«**. Začetki šole segajo

v leto 1905, ko so pričeli delovati obrtno nadaljevalni tečajji. Zaradi številnih obrtnikov na Vranskem in okolici so med vojnama prerasli v **Obrtno nadaljevalna šola**, ki je delovala v okviru **Rokodelske obrtne zadruge Celja**, kar je razvidno iz listin in žigov.

Listine in žigi obrtne šole na Vranskem, pomočniške v Celju in mojstrske v Ljubljani

Tisti, ki so po končani osnovni šoli šli v **uk**, so po pridobljenem **učnem spričevalu pri mojstru** in uspešno opravljeni dvoletni **Obrtni nadaljevalni šoli na Vranskem** lahko opravili **pomočniški izpit** pri Rokodelski obrtni zadrugi v Celju ter mojstrski izpit pri Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani (arhiv pisca).

Okrajno sodišče Vransko je bilo ustanovljeno leta 1849. Do leta 1853 je bil njegov sedež na gradu Podgrad, tega leta pa so ga prenesli na Vransko, v zgradbo kjer je danes Osetova hiša. Leta 1898 so ga preselili v novozgrajeno sodno poslopje. V času okupacije je bilo sodišče ukinjeno. Uradno je prenehalo delovati leta 1945. Po letu 1945 so bili v njem nastanjeni bosanski otroci, od leta 1949 je v njem gostovala nižja gimnazija, nato osemletka, danes pa je v njen otroški vrtec in druge dejavnosti posebnega namena.

Častitljiva **120 let** stara šolska »dama«, »odeta« v novo »oblačilo«, z novim »pokrivalom« in odstranjeno ograjo – še dandanes ponosno »kraljuje« in kljubuje »zobu časa«.

Enako ponosno kraljuje in kljubuje zobu časa tudi nasproti stoječa bivša sodnja, danes **otroški vrtec**.

MED 1. SVETOVNO VOJNO 1914–1918

Ljudska osnovna šola leta 1902

Sodnija iz leta 1898 - kasneje nižja gimnazija (1948-1956)

Vransko in krajanje vojne niso občutili preveč, saj je bila daleč – na Soški fronti. Pouk med vojno je bil nereden zaradi pomankanja učiteljev.

A med vojno so preganjali učitelja **Ivana Jakšeta**, takratnega vidnega predstavnika Savinjskega učiteljskega društva, ki je leta 1914 praznovalo 40 let obstoja. Po »prizadevanjih« narodnih nasprotnikov je bil 16. 11. 1916 vpoklican v vojsko.

Po vojni je nadaljeval z delom učitelja na Vranskem do smrti leta 1922. Vranksko društvo mu je postavilo spominsko ploščo ob družinskem nagrobniku na vranskem navju.

ŠOLSTVO V ČASU JUGOSLOVANSTVA 1918–1945

29. junija 1919, torej takoj po vojni, je Vranksko obiskal regent kralja Aleksandra v spremstvu dr. Brejca iz Ljubljane. Pozdravila ju je možica prebivalcev Vranskega in Šentjurja pri Taboru.

V času Kraljevine SHS in Jugoslavije je bilo osnovno šolstvo na Vranskem podobno organizirano kot v času Avstro-Ogrske. Le nekaj časa se je uporabljala dopolnjena zakonodaja o narodnih šolah Kraljevine Srbije iz leta 1904.

V šolskem letu 1918/19 je bilo v **šest** temeljnih razredov (učenci iste starosti) in **eno** vzporednico (b razred) vpisanih **455** učencev. Oddelek za oddaljene otroke je bil ukinjen leta 1923.

Iz zapisnika (**17. 4. 1926**) je razvidno, da so bili učenci razporejeni v **šest** temeljnih razredov in **dve** vzporednici (1.a in 4.b razred). Leta **1927** so odprli še **tretjo** vzporednico – šolo je obiskovalo **325** učencev.

Zakon o narodnih šolah⁵, ki bil sprejet decembra 1929. leta, je predpisal **splošno** in **obvezno** osemletno šolanje otrok do dopolnjenega **14. leta** starosti. Za Osnovno šolo Vranksko ni bila to nikakršna novost.

Obvezno osemletno šolanje je bilo razdeljeno na dve stopnji:

- **osnovno šolo** – 4 oddelki (od 1. do 4. razreda),
- **višjo narodno šolo** – 2 kombinirana oddelka: 5. oddelek (1. in 2. razred) ter 6. oddelek (3. in 4. razred).

V letu **1934** so odprli še **četrto** in **peto** vzporednico za 386 učencev. **Leta 1937 pa še pomožni oddelek** za 16 manj nadarjene otroke.

V kroniki za šolsko leto **1940/41** je na prvi strani navedeno, da so tik pred vojno šolo razširili v **sedemrazrednico**:

- s sedmimi temeljnimi oddelki (osnovne in višje šole),
- s tremi vzporednicami (1.b, 2. b in 3. b) ter z enim pomožnim razredom.

Iz statistike pa je razvidno, da je obiskovalo takratno šolo 404 učencev, od tega:

- osnovno šolo od 1. do 4. razreda 270 učencev,
- višjo ljudsko šolo pa 134.

Duh bližajoče vojne je bil na Vranskem zaznan že **7. julija 1939**, ko je na Vranskem »slučajno« pristal **nemški vojaški zrakoplov**. Po vojaškem preverjanju je lahko proti severu odletel šele naslednji dan. Ta dogodek in v naprej pripravljene sezname prebivalstva ter knjižice v treh barvah, namenjene določenim prebivalcem, in takojšnji prihod nemškega učiteljstva kaže na dobro načrtovano uresničitev okupatorjevih namenov **za ponemčevanje** štajerskega prebivalstva. (Vir: Šolsko leto 1938/39, Spomina vredni šolski dogodki, Sv. Jurij ob Taboru, 31. 8. 1939, Šolski upravitelj: Sfiligoj)

DRUGA SVETOVNA VOJNA (6. april 1941–9. maj 1945)

Spomladi leta 1941 je Jugoslavija pod pritiskom Nemčije podpisala trojni pakt. Po vojaškem udaru in odstranitvi kraljevega namestništva, je hitlerjanska Nemčija napadla 6. aprila 1941 Jugoslavijo. Napad je bil imenovan »**Operacija Strafgericht**« (kazen). [Pirjevec, Jože. 2011. *Tito in tovariši*. Ljubljana: Cankarjeva založba.]

17. aprila 1941 je občinsko upravo in šolstvo na Vranskem prevzel nemški župan ter pričel s »čiščenjem« prebivalstva. Prve dni je bila v šoli nameščena nemška policija in začasni zapor. Že med **21. in 27. aprilom** so bili v šoli zaprti zavedni Vranščani: Julij Sevnik, Berta in Milan Štravs, Marij Kramer, posestnik Albin Grčar, odvetnik dr. Jože Gračner in še drugi, ki so jih zatem odpeljali v celjske zapore, od tam pa izgnali **v Srbijo** in takratno marionetno **Nezavisno državo Hrvaško (NDH)**.

S 1. aprilom prekinjen pouk se je nadaljeval, bolje rečeno pričel, v nemški šoli (Volksschulle). takoj ko je Okupatorska oblast je namestila nemško govoreče učitelje, pretežno iz Avstrije. V nemški šoli je pouk potekal vse od 18. 4. 1941 do 5. 4. 1945.

Tako se v »učilnah zidanih« na Vranskem ni več pisala in govorila slovenska beseda vse do konca vojne. V času okupacije je pouk potekal izključno s pomočjo učbenikov v nemškem jeziku. Okupator jih je namensko pripravil za potujčevanje Slovencev na Štajerskem.

22. junija 1943 pa so Nemci v hiši nasproti šole (takrat Gračnerjeva hiša) ustanovili že svoj **50. otroški vrtec** na okupiranem ozemlju. Z vsem tem in z uvajanjem nemških jezikovnih tečajev, vrtenjem propagandnih filmskih predstav in izseljevanjem slovenskega učiteljstva se je lahko takoj začelo prisilno ponemčevanje.

Nemški učitelji, ki so službovali na Vranskem do razpusta **nemške šole** in **vtca**, so navedeni v »Kroniki šole v dobi NOB 1946, stran 2«.

OBDOBJE SOCIALIZMA (1945–1991)

Takoj po osvoboditvi so na Vranskem pod vodstvom učiteljice Mare Lavrič organizirali pouk v nepoškodovani osnovni šoli za **260** učencev, razdeljenih v **5 oddelkov**. Pouk je trajal od **9. maja** do **31. julija 1945**. S poukom pa so nadaljevali tisti učenci, ki so se pripravljali za sprejemne izpite za srednjo šolo.

V šolskem letu **1945/46** se je pouk v **sedemrazredni** šoli nadaljeval dopoldan in delno popoldan.

PRVA POVOJNA REFORMA – 4-letna osnovna šola – 3-letna nižja gimnazija

Nova oblast je namestila manjkajoče učitelje po svoji meri. **Verouk**, ki je bil **obvezen** učni predmet, je postal **prostovoljni izbirni** predmet, ki ga je v šolskih prostorih poučeval duhovnik vse do leta 1952.

S sprejetjem **temeljnega jugoslovanskega zakona** leta **1946** (po sovjetskem vzoru) je bil narejen korak nazaj. Zaradi pomanjkanja šolskega kadra in porušenih šol so ukinili 8-letno in postopno uvajali **7-letno** obvezno šolanje **od 7. do 14. leta** starosti otrok.

Pouk je potekal dopoldne in popoldne. V višjih razredih ljudske šole so učitelji že poučevali vsak svoj predmet.

Iz statističnih podatkov je razvidno, da je v šolskem letu **1948/49** šolo zaključilo **348 učencev**, od teh:

- 241 učencev od 1. do 4. razreda (4-letno **osnovno šolo**),
- 107 učencev od 5. do 7. razreda (3-letno **višjo ljudsko šolo**).

Po končanem šolskem letu 1950/51 so učenci zadnjič opravljali »malo maturo« in se pripravljali na sprejemne izpite za vpis v srednjo šolo.

DRUGA POVOJNA REFORMA – 4-letna osnovna šola, 4-letna nižja gimnazija

Spoznanje, da je bil s 7-letno šolsko obveznostjo storjen korak nazaj, je Centralni komiteja KPJ (1950) sprejel **Splošna navodila o šolanju** in stroka je ponovno uvedla **8-letno** obvezno šolanje **od 7. do 15. leta** starosti otrok. Navodila so se pričela na Vranskem uresničevati čeprav je bil Odlok o obveznem osemletnem šolanju sprejet šele oktobra 1953.

S šolskim letom **1950/51** je bilo na Vranskem organizirano 8-letno obvezno šolanje tako, da je bila ustanovljena:

- 4-letna **samostojna osnovne šola**, ki je pouk izvajala v obstoječi šoli in
- 4-letna **samostojna nižja gimnazija**, ki je pouk izvajala v bivši sodnijski stavbi (danes vrtec).

Nižja gimnazija na Vranskem je bila ena izmed 156 nižjih gimnazij v Sloveniji. Prednost **nižjih gimnazij** je bila v tem, da je potekal predmetni pouk v »čistih« oddelkih. V šolah, kjer ni bilo pogojev za ustanovitev nižje gimnazije, so se učenci različnih razredov še vedno stiskali v eni učilnici, pouk pa je potekal po skrčenih programih – **nižeorganizirano**.

Zaradi nastalih kadrovskih potreb, predvsem v nižji gimnaziji, so bili uvedeni tako imenovani »šnelkursi«, na katerih so šolali »izbrane« kandidate za učitelje, imenovane »tečajniki«. Tako organizirana šola na Vranskem je imela ločeni vodstvi. Osnovno šolo je vodil Franc Golavšek, nižjo gimnazijo pa Jože Vogrinec.

Pred ustanovitvijo nižje gimnazije so morali iz predvojne sodnije izseliti stanovalce in »šolo za begunce« za otroke iz Bosne, ki so zaradi krutosti vojne ostali brez staršev. Namestili so jih v novoustanovljenem »**internatu**« v podgrajski graščini, ki je bil namenjen tudi bivanju učencev iz drugih šolskih okolišev (iz Motnika, Trojan, Šentgotarda in Tabora). V **kroniki osnovne šole v Taboru** sem našel podatek, da so pionirji vseh oddelkov zbrali 90 lepih pisanih pirhov in košaro jabolk. Delegacija šestih pionirjev je **25. marca 1948** to darilo odnesla na Vransko otrokom iz Bosne.

Tudi s tem ni bila takratna »politična stroka« zadovoljna. Že ob koncu šolskega leta 1956/57, točneje **2. julija 1957**, je Svet za šolstvo Slovenije izdal priporočilo o postopnem prehodu na **enotno obvezno osemletno šolanje**.

TRETJA POVOJNA REFORMA – 8-letna osnovna šola

Pri reorganizaciji nižje gimnazije smo »aktivno« sodelovali tudi učenci na dveh sestankih v jesenskem času šolskega leta 1957/58, kis sta bila organizirana v učilnici poleg knjižnice.

Spominjam se, da smo bili z ukinitvijo nižje gimnazije bolj razočarani kot veseli. Prvo polletje smo še obiskovali **drugo gimnazijo**, šolsko leto pa zaključili v **6. razredu osemletke**.

Ob začetku šolskega leta **1958/59** nas je že pričakal nov napis z imenom **Osnovna šola Vransko**.

Ravnatelj osnovne šole je postal oziroma ostal Jože Vogrinec, ki je ravnateljaval vse do odhoda, do konca šolskega leta 1958/59.

V takratnem času je bil vsak prvošolec **CICIBAN**. Ko si dal častno prisego pod pionirskim praporom, si postal **PIONIR**. Častna pionirska (beseda) pa ni bila »mačji kašelj«, saj je biti pionir pomenilo:

P – pošten, **I** – iskren, **O** – olikan, **N** – neustrašen, **I** – iznajdljiv, **R** – radodaren.

Če si bil vzoren pionir, so te sprejeli ob koncu šolanja v mladinsko organizacijo in postal si **MLADINEC**.

Foto zapis iz časa mojega šolanja na Vranskem

L. 1954 - Otvoritev spomenika pred Nižjo gimnazija.

Šol. I. 1955/56 - PIONIRSKI ODRED OŠ Vransko.
Od leve: V. Krušič, B. Konšek-Grčar, S. Koprivšek, N. Pristolič,
J. Goričan, L. Florjan, J. Marko. Čepita: A. Praprotnik in D. Zupan.

Šol.I. 1957/58 - PASTIRČEK PETER IN KRALJ MALIBAN v režiji:
F. Golavšek, G. Igralci: M. Borštner, J. Marko, M. Štancer

Šol.I. 1956/57 - ŠOLSKI ORKESTER, vodja: M. Plavčak, V. Krušič,
M. Borštner, J. Praprotnik, J. Lukman, A. Jelen, J. Marko, A. Praprotnik,
J. Praprotnik, I. Hotko, T. Cukala, S. Banovšek, H. Grutschreiber.

Šol.I. 1958/59 - "MUZIKANTJE 7. RAZREDA" - Raz. S. Plavčak
Vojko, Ivan, Janko, Jože, Janko, Vinko

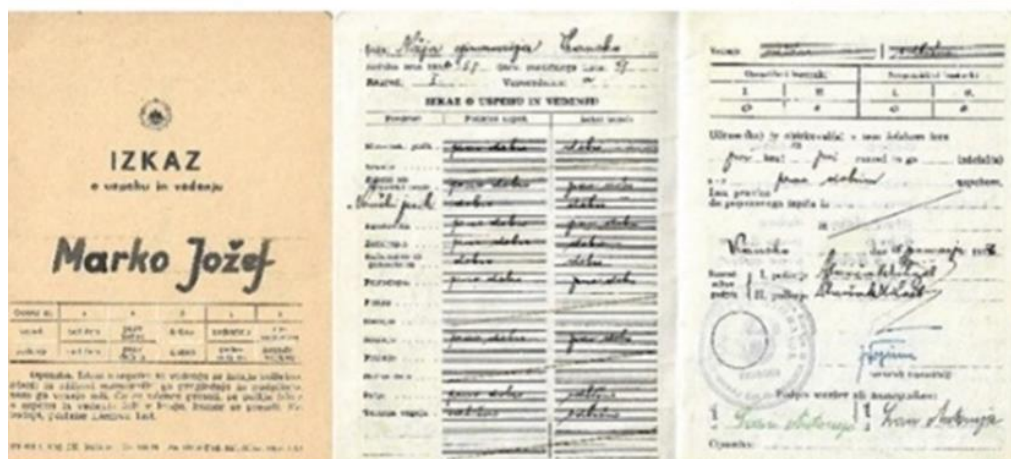
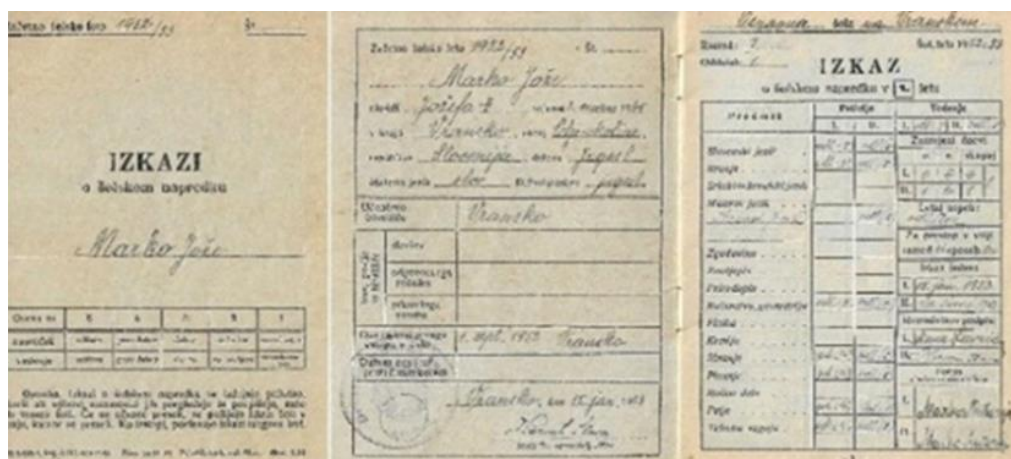
Šol.I. 1959/60 - VSI FANJE 8. RAZREDA - Raz. F. Puncer

Leto 1960 - "MATURANTI 8. RAZRED" - Ravnatelj: M. Cujnik

"MATURANTI"
30 let pozneje na srečanju z županom g. F. Sušnikom in učitelji.

Šolske listine in žigi iz obdobja moje generacije 1952 – 1960

V nadaljevanju pa je šola **rastla**, se dograjevala in nadgrajevala, se **posodabljala** z uvajanjem novih oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela ter s sodobnimi tehnologijami, se organizacijsko in statusno **spreminjala**, od samostojne do centralne, pozneje poimenovana kot **matična šola**.

CENTRALNA – MATIČNA ŠOLA

S šolskim letom **1966/67** je šola postala **centralna šola** s podružnicama **Tabor** in **Loke**. V istem šolskem letu so pričeli obiskovati **5. razred** na Vranskem, poleg učencev iz Tabora in Lok, še učenci iz Motnika, Špitaliča, Šentgotarda in Gomilskega. V šolo se je vozilo kar **80% učencev**, kar je predstavljalo precejšen organizacijski zalogaj. Leta **1967** so otroci pred vstopom v šolo **od 7. 3. do 31. 5.** prvič obiskovali tako imenovano **malo šolo**.

V šolskem letu **1970/71** je bil uveden **pettedenski delovnik** in od takrat dalje so bile **sobote** pouka prosti dnevi.

Z ukinitvijo šole Loke so s šolskim letom **1971/72** učenci 1. in 2. kombiniranega oddelka pričeli obiskovati Podružnično šolo Tabor, ki so jo že obiskovali učenci od 3. do 5. razreda. Učenci od **5. do 8. razreda** pa so se skupaj z učenci iz Tabora še naprej vozili v šolo na Vranksko.

Leta **1998** je Občinski svet občine Žalec z Odlokom o spremembah in dopolnitvah odloka o ustanovitvi vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Vransko (Ur. l. št. 49/98) določil, da šola postane matična šola, ki obsega:

1. za **matično šolo** naselja Brode, Čeplje, Čreto, Jeronim, Limovce, Ločico, Prapreče, Prekopo, Selo, Stopnik, Tešovo, Vologo, Vransko, Zahomce, del Zajasovnika in Zaplanino;
2. za **podružnično šolo Tabor** naselja Črni vrh, Kaplo, Loke, Miklavž pri Taboru, Ojstriško vas, Pondor in Tabor.

POD »TAKTIRKO« VIO ŽALEC (od 1977 do 1991 leta)

V osemdesetih letih je bil v širšem prostoru občine Žalec, pod katero je spadalo tudi Vransko, izveden »poskus« centraliziranja celotnega vzgojno-izobraževalnega področja pod skupno »streho«, ki ga je vodila ena oseba, direktor zavoda.

Tako je tudi Osnovna šola Vransko postala **decembra leta 1977** sestavni del Vzgojno izobraževalne organizacije, n.sol.o., Žalec, **VIO Žalec**, vse do ukinitve. S **1. julijem 1991** je organizacijska enota ponovno samostojni zavod z nazivom **Osnovna šola Ivan Farčnik-Buč Vransko**; leta 1997 pa z izvirnim nazivom **Osnovna šola Vransko**.

ZAČETKI 9-letnega ŠOLANJA (od 1999 dalje)

V šolskem let **1999/2000** so **šestletni** otroci prvič vstopili v šolo. S tem se je pričelo postopno obdobje uvajanja programa 9-letne osnovne šole, ki se je zaključilo s šolskim letom **2008/2009** in so bile uvedene triade:

- I. triada od 1. do 3. razreda,
- II. triada od 4. do 6. razreda,
- III. triada od 7. do 9. razreda.

Leta 2000 sta Občinski svet občine Vransko (16. redna seja, dne 29. 3. 2000) in Občinski svet občine Tabor (izredna seja, dne 17. 4. 2000) sprejela **Odlok** (Ur. l. 43/2000), na osnovi katerega ima od **25. maja 2000** dalje uradni naziv:

Osnovna šola Vransko-Tabor v sestavo katere sodijo:

- **matična** šola na Vranskem,
- **podružnična** osnovne šole v Taboru,
- **enoti vrtca** na Vranskem in v Taboru.

Že s šolskim letom **2004/2005** pa se je pričelo zmanjševanje števila učencev, ker so k šoli v Taboru dogradili prizidek s šestimi učilnicami. Učencem **5. in 6. razreda** iz Tabora in Lok se ni bilo potrebno več voziti na Vransko. Pred tem že večina učencev iz drugih šolskih okolišev ni več obiskovala šole na Vranskem.

Zmanjševanje števila učencev se je še ponovilo v šolskem letu **2011/12**, ker so učenci **7., 8. in 9.** razreda pričeli obiskovati pouk v Taboru v novozgrajenem prizidku za **III. triado**.

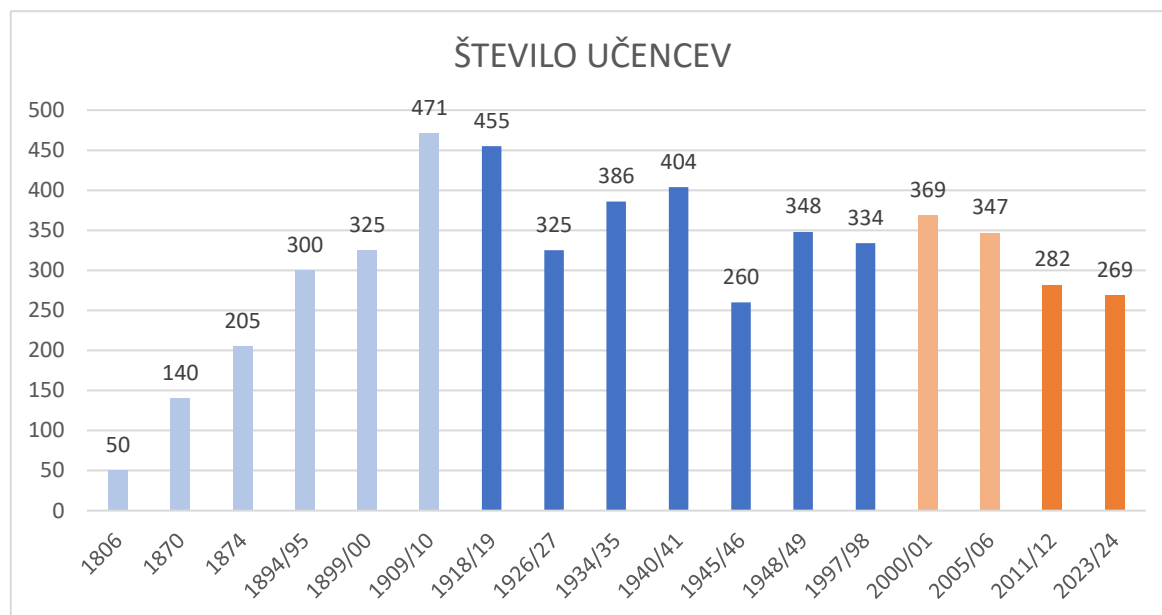
Iz fotokopij je razvidno, da so bili podpisniki šolske listine ob zaključku šolskega leta različno poimenovani:

- **nadučitelj** pod Avstro-Ogrsko,
- **šolski vodja** v času jugoslovanstva (1925),
- pozneje **šolski upravitelj** in
- po letu 1950 **ravnatelj**.

Oblika ali forma listin pa se ni bistveno spreminjala. Njena obličnost je v današnjem času samo nekoliko bolj posodobljena.

ŠTEVILO UČENCEV v razdobju 220 LET

Graf prikazuje nihanje števila učencev v 220-letnem obstoju šole.

V obdobju Avstro-Ogrske je število učencev postopno naraščalo in doseglo najvišje število, 471 učencev pred prvo svetovno vojno.

V obdobju jugoslovanstva je število učencev doseglo najnižje število v šolskem letu 1945/46, ko je šola obiskovalo 260 učencev.

V šolskem letu 2005/06 postane šola na Vranskem popolna devetletka, ki jo v 17 oddelkih obiskuje 347 učencev.

S šolskim letom 2011/12 pa se število učencev zmanjša na 282, ker se učenci iz Tabora in Lok več ne vozijo na Vransko.

Na dan 15. 9. 2023 (šolsko leto 2023/24) je bil vpisanih v šolo 269 učencev v 15 oddelkov. Od tega:

- 81 učencev v 4 oddelke I. triade, od 1. do 3. razreda,
- 98 učencev v 6 oddelkov II. triade, od 4. do 6. razreda,
- 90 učencev v 5 oddelkov III. triade, od 7. do 9. razreda⁶.

Poleg rednih oddelkov so v šoli organizirali za učence 7 skupin jutranjega varstva (**JUV**) in pet oddelkov podaljšanega bivanja (**OPB**).

S sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli - **ZOsn-K** (Ur. l. RS, št. 16/2024),

se ukinja **jutranje varstvo** in **podaljšano bivanje** in uvaja novo vsebinsko področje v razširjenem programu (**RAP**), ki vključuje naslednja področja:

- gibanje in zdravje za dobro telesno in duševno počutje,
- kulturna in državljanska vzgoja ter
- učenje učenja.

Bo to nov po/ne/srečen poskus?

Glasbeno izobraževanje (Vir: <https://www.gszalec.si/sola/zgodovina>)

Začetek glasbenega izobraževanja otrok na Vranskem se je pričelo s šolskim letom 1976/77, ko je začel delovati dislocirani oddelk Glasbene šole »Risto Savin iz Žalca, v katerem so poučevali klavir, harmoniko in nauk o glasbi. Vpisanih je bilo 25 učencev. Pozneje, 15. novembra 1978, pa je glasbena šola pridobila nove prostore v prenovljenem Kulturnem domu na Vranskem.

Šolska knjižnica in učbeniški sklad

Ljudska knjižnica na Vranskem je zaživela že ob koncu januarja 1869. Da je šolska knjižnica že delovala leta 1898, je možno razbrati iz zapisa v kroniki, kjer je navedeno, da ji je tega leta Posojilnica Vransko darovala 25 goldinarjev.

V poročilu za šolsko leto 1925/26 je navedeno, da je bilo v knjižnici 227 knjig za učitelje in 206 knjig za šolarje. Pred začetkom vojne je učiteljska knjižnica štela približno 600 knjig, »šolarska« pa okoli 400. Med 2. svetovno vojno pa je okupator uničil vse knjige.

Leta 1949 je bilo v knjižnici evidentiranih 300 knjig za učitelje in 137 za učence. Knjižnica je bila nameščena v prehodnem prostoru pritličja nižje gimnazije, kjer je izposoja potekala po sistemu izza pulta.

V novih prostorih pa je omogočen učencem prost dostop do knjig in z možnostjo uporabe čitalniškega dela knjižnice. V okviru knjižnice pa že vrsto let deluje učbeniški sklad, iz katerega je vsem učencem omogočena izposoja učbenikov.

Šolska svetovalna služba

Začetek šolskega svetovalnega dela se lahko šteje šolsko leto 1965/66, ko so prvič zaposlili socialno delavko. Danes sta v šoli zaposleni dve strokovni delavki.

Šolska prehrana

Od leta 1903 je v zimskem času pripravljala šolska kuhinja okoli 250 obrokov hrane za učence vse do leta 1916, ko je zmanjkalo finančnih sredstev. S šolskim letom **1937/38** pa je znova pričela s pomočjo občinskih in prostovoljnih prispevkov oskrbovati 85 otrok s mlekom in kruhom (*Kronika: 1939 list 7*). Z ureditvijo prostorov v pritličju nižje gimnazije v letu **1955** je pričela »obratovati« mlečna kuhinja, v kateri je šolska kuharica pripravljala šolsko malico za učence osnovne šole in nižje gimnazije. Današnja šolska kuhinja z jedilnico pa deluje kot »obrat družbene prehrane«, kjer pripravljajo dnevno za učence in otroke vrtca zajtrke, malice in kosila ter različne dietne obroke.

Vrtec v sestavi šole

Tudi to je pomembno omeniti, da je **13. november 1974** začetek **otroškega varstva** na Vranskem, ki bo letos (leta 2024) obeležilo častitljivo **50. obletnico** obstoja. Tistega dne so v Domu krajanov (nekdanji sodniji) odprli prvi oddelek vrtca z dvema igralnicama za **20 otrok**.

V nadaljevanju je Enota vrtca:

- od **decembra 1977** bila sestavni del Vzgojno-izobraževalne organizacije, n.sol.o., Žalec, VIO Žalec,
- od **leta 1997** je bila v sestavi zavoda Vrtci Občine Žalec,
- od **1. januarja 1999** pa v sestavi Osnovne šole Vransko-Tabor kot organizacijska enota vrtca.

Leta **1999** je potekala prenova prostorov nekdanje sodnije. Za 115 otrok so uredili 6 oddelkov in jasli. Dve učilnica pa sta bili namenjeni 1. razredu devetletke.

Leta **2004**, ko je vrtec praznoval 30 let obstoja, so adaptirali še podstrešje in s tem pridobili dodatna dva oddelka in večnamenski prostor, kar je zadoščalo takratnemu času in potrebam.

Vse od takratnega in do dandanašnjega časa Občina Vransko nenehno prilagaja in ustvarja pogoje za predšolsko vzgojo.

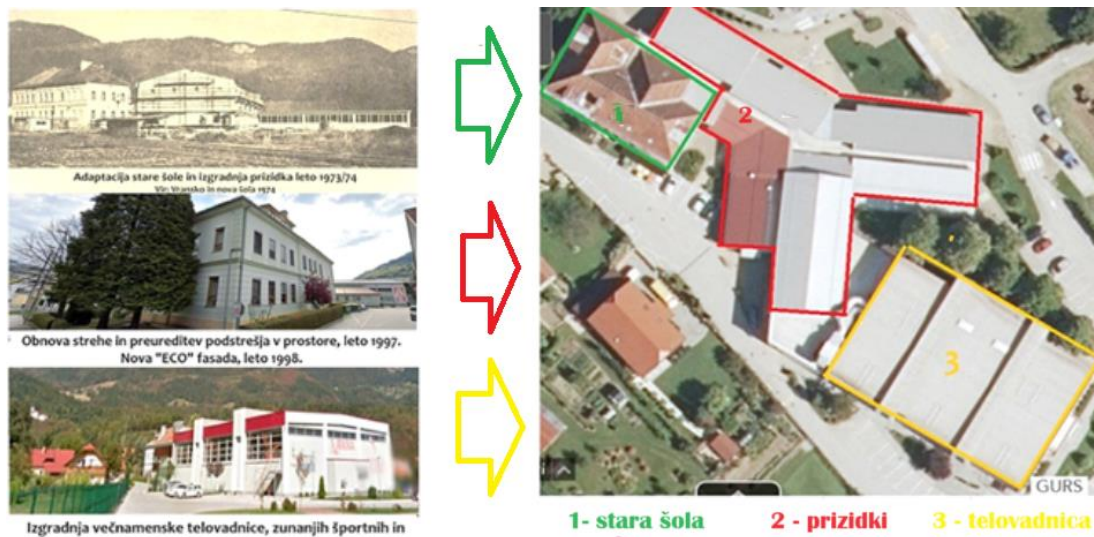
V tem šolskem letu je na dan 2.2. 2024 bilo vpisanih v vrtec 149 otrok, od tega:

- 66 otrok v 5 oddelkov 1. starostnega obdobja,
- 83 otrok v 4 oddelke 2. starostnega obdobja.

UČILNE ZIDANE NEKOČ IN DANES

Občina Vransko je vsem zahtevam sledila in še sledi ter prilagaja šolski prostor novim zahtevam. Stare »učilne« iz leta 1902 so dobile nova »oblačila« in so s svojimi častitljivimi 122 letih še naprej »zveste« svojemu poslanstvu, ki je potekalo na različnih lokacijah na Vranskem.

Pogled iz ptičje perspektive prikazuje pestrost širitve šolskega prostora do današnjega. Širi se na isti lokaciji, kot je bila zakoličena in postavljena šola leta 1902.

Vsebinski in časovni potek gradenj, nadgradenj, dograditev in adaptacij šolskih objektov in prostorov pa je potekal takole:

Objekt 1 – leta 1902 zgrajena osnovna šola;

- leta 1997 je sledila obnova strehe stare šole in adaptacija podstrešja ter obnova drugih prostorov. Šola je pridobila 2 večji in eno manjšo učilnico, likovni kabinet in knjižničarsko-informacijsko središče.

Objekt 2 - leta 1974 je bil ob in za šolo dograjen prizidek s 7. učilnicami, 5. kabineti, knjižnico, telovadnico, jedilnico, kuhinjo, prostorom centralne kurilnice, upravnimi prostori in 2 igralnicama vrtca. Zazidan je bil tudi glavni vhod v šolo. Od takrat dalje vstopajo učenci v šolo skozi glavni vhod v prizidku (prizidek 1).

Leta 1998 je bila obnovljena in prebarvana fasada stare šole. Zelena barva fasade je poudarila poimenovanje šole v **ECO šolo**.

Leta 1999 sta bili v nekdanji sodnji usposobljeni dve učilnici 1. razreda za prehod na devetletno šolanje.

Objekt 3 - leta 2007 so podrli telovadnico iz leta 1974 in na njenem mestu zgradili garderobe in sanitarije ter ob njih **večnamensko športno dvorano** (VŠD). VŠD obsega veliko dvorano in malo dvorano, plezalno steno, tribune s 500 sedeži in še kaj. Ob dvorani pa se razprostirajo igrišča, namenjena šolarjem in vrtičkarjem (telovadnica 3).

Leta 2017 so adaptirali prostore nad garderobami večnamenske športne dvorane. V prostore so vselili knjižnico, multimedijško učilnico in dva kabineta. Leto kasneje pa še računalnico.

Iz zapisov je možno ugotoviti, da je bil šolski vrt v času Avstro-Ogrske in Jugoslavije sestavni del šolskega prostora.

Skozi desetletja in stoletje se je šola imenovala: enkrat ljudska osnovna šola, drugič državna ljudska, pozneje osnovna šola in osemletka, zatem pa osnovna šola. Poimenovanje in status šole se je spreminjal tako iz organizacijskih razlogov kot tudi iz političnih.

Izvirno ime in status šole sta se v zadnjih 50 letih spreminjala tako, da se je **Osnovna šola Vransko**:

- leta 1974 poimenovala **Osnovna šola Ivana Farčnika Buča Vransko**,
- leta 1977 **Organizacijska enota Osnovna šola Ivan Farčnik-Buč Vransko p.o.**,
- leta 1991 postane ponovno samostojna **Osnovna šola Ivan Farčnik-Buč Vransko**;
- leta 1997 je šola postala **Osnovna šola Vransko**, v sestavi s **podružnično** osnovne šole Tabor;
- s 1. 1. 1999, v sestavi šole poleg podružnične osnovne šole Tabor, še **organizacijska enota vrtca**,
- leta 2000 pa dobi ime, ki ga nosi še danes – **Osnovna šola Vransko–Tabor**.

Iz fotokopij šolskih dokumentov so tudi razvidna poimenovanja predmetov in števila predmetov. Ocenjevanje vedenja je bilo nekoč na prvem mestu. Kasneje se je ocenjevalo na poslednjem mestu z oceno odlično itd. Temu je sledilo ocenjevanje vedenja z vzorno, primerno in manj primerno. Sedaj pa se vedenje več ne ocenjuje.

Predmeti	P o l l e	
	L	
Vedenje	/	
Pridnost	/	
Verouk	/	
Čitanje	/	
Pisanje	2	
Ušni jezik	/	
Srbohrvaščina	/	
Računstvo in merstveno oblikoslovje	/	
Nazorni nauk in domoznanstvo		
Zemljepis in zgodovina	/	
Prirodopis in prirodoslovje	/	
Risanje	2	
Petje	/	
Telovadba		
Deška ročna dela		
Dekliška ročna dela		
Neobvezni učni predmeti	/	
Zunanja oblika pismenih izdelkov	2	

Slovenski jezik	dobro 3	Zemljepis	prav dobro 4
Srbski ali hrvatski jezik		Računstvo z geometrijo	prav dobro 4
namški tuji jezik	prav dobro 4	Telesna vzgoja	odlično 5
Spoznavanje narave in družbe		Likovni pouk	odlično 5
Spoznavanje narave		Glasbeni pouk	prav dobro 4
Fizika	prav dobro 4	Tehnični in gospodarski pouk	
Kemija	odlično 5	Risanje	
Biologija		gospodinjstvo	odlično 5
Spoznavanje družbe			
Zgodovina	prav dobro 4		
Vedenje	odlično		

Slovenski jezik	prav dobro (4)	Telesna vzgoja	uspešno
angleški jezik	dobro (3)	Likovna vzgoja	uspešno
Srbskohrvatski jezik	/	Glasbena vzgoja	uspešno
Fizika	prav dobro (4)	Tehnična vzgoja	veliko uspešno
Kemija	dobro (3)	Gospodinjstvo	uspešno
Biologija	prav dobro (4)		
Matematika	prav dobro (4)		
Zemljepis	prav dobro (4)		
Zgodovina	prav dobro (4)		
italijanski jezik	prav dobro (4)		
Vedenje	primerno		

slovenščina	prav dobro (4)	kemije	odlično (5)
matematika	odlično (5)	biologija	odlično (5)
	/	šport	odlično (5)
likovna umetnost	odlično (5)	angleščina	odlično (5)
glasbena umetnost	odlično (5)	starinski in družabni plesi	odlično (5)
geografija	odlično (5)	retorika	odlično (5)
zgodovina	odlično (5)		/
fizika	odlično (5)		/

Poleg šolskih listin imam »živ« spomin na bivanje v prostorih nekdanje sodnije in na otroke iz Bosne, ki so bivali v isti zgradbi imeli redni pouk, danes bi rekli, šolo za begunce.

Do mene je imel posebno empatijo petnajstletni Filip, ki me je vedno vzel s seboj na igrišče ali pa, če so šli na drugi konec igrišča izkopavat jamo za bazen. Ker predvidenega kanala za dovod vode iz Merinščice niso smeli kopati čez Jurjevčevo zemljišče, je bazen in kópanje v njem padlo v »vodo«. Kljub vsemu pa so vsaj žabe lahko imele v mlakužah nesojenega bazena svoj vsakodnevni »kvak kvak žur«.

Po preselitvi iz sodnije v sosednjo hišo, takrat še Gračnerjevo, sem bil osnovni šoli in nižji gimnaziji na »očeh« dan za dnem, od jutra do večera in od večera do jutra, za mene res velika »smola«.

Jože MARKO
uni. dipl. ped./and.

Viri:

- ¹ **Krajevni leksikon Dravske banovine**, Ljubljana 1937 – Srez Celje, Občina Vransko Stran 111
 - ^{2,3} **Slovenski šolski muzej**, Dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Vransko, Kronika: iz l. 1939
 - ⁴ **Slovenski šolski muzej**, Dokumentacijska zbirka, mapa OŠ Vransko, Kronika: iz l. 1939, stran 7
 - ⁵ **Zakon o narodnih šolah**, Kraljevine Jugoslavije, 5. december 1229
 - ⁶ Evidenca zavodov in programov <https://paka3.mss.edus.si/registriweb/ZavodPodatki.aspx?ZavodID=882#>
 - Slovenski šolski muzej**, Dokumentacijska zbirka, Mape šol, mapa OŠ Vransko
 - Zgodovina šolstva na Slovenskem**, mag. Stane Okoliš, Slovenski šolski muzej, Ljubljana 2008, stran 119
 - Vransko skozi čas**: zbornik prispevkov/avtorji prispevkov Katja Brezovnik... ; Občina Vransko 2019, stran 197, 196
 - Dogodki iz župnije Vranske**; ob 20-letnici uvrstitve Vranskega med cesarske trge, Spisal Ivan Gabršek, okrajni tajnik na Vranskem. VRANSKO, 1888. Založil Spisatelj - Tiskarna sv. Cirila v Mariboru,
 - Vransko 1974**; Razvoj šolstva od začetka do dane, Tilka Raner, Berta Štravs, stran 49
 - Odredba** o postopnem uvajanju programa 9-letne osnovne šole; Uradni list RS, št. 22/98, 77/00 in 62/01)
 - Odlok** o ustanovitvi vzgojno-izobraževalnega zavoda Vrtci Občine Žalec, Ur. l. 7/97);
 - Odlok** o spremembah in dopolnitvah odloka o ustanovitvi vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Vransko, Ur. l. 89/98 z dne 23. 12. 1998)
 - Odlok** o organiziranju javnih zavodov na področju vzgoje in izobraževanja ter vzgoje in varstva predšolskih otrok, Ur. l., št. 4/91, objavljen 27. 6. 1991
 - Odlok** o ustanovitvi vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Vransko, objavljen v Ur. l. 6/97, dne 7. 2. 1997)
 - Odlok** o spremembah in dopolnitvah odloka o ustanovitvi vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Vransko Ur. l. 49/98, z dne 3. 7. 1998
 - Odlok o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda OŠ Vransko-Tabor**, Ur. l. 43/20 objavljen 24. 5. 2000
- Fotografije** in gradiva: osebni arhiv pisca članka